

Firmy v nesnázích otestuje systém včasné výstrahy

Za několik týdnů si firmy ověří finanční stabilitu pomocí unikátního algoritmu. Vznikl na podnět Evropské komise při zavádění preventivní restrukturalizace.

– TEXT – Petr Býma

Systém včasného varování, který byl až doposud spojován především s cíli vojenské povahy, bude mít od příštího roku v Česku i zcela jiné určení. Rozkaz zní: ochránit před zničením a zánikem malé a střední firmy. Přelomovou novinku v českém právním řádu, kterou bude zavedení preventivní restrukturalizace do insolvenčního zákona, doprovází totiž i možnost využití takzvaných signálů včasného varování.

Cílem systému, postaveného na základě algoritmu šitého na míru tuzemským podnikům, bude odhalit možné finanční obtíže firmy ještě před hrozbou vyhlášení návrhu na insolvenční řízení. Českým podnikům bude k dispozici zdarma. „Po zadání jednoduše dostupných účetních ukazatelů dá systém podnikateli signál, zda firma není ve finanční tísní nebo k ní směřuje,“ vysvětluje ekonom a insolvenční poradce Michal Kuděj, člen expertního týmu z Fakulty podnikohospodářské VŠE, který algoritmus nazývaný Early Warning System (EWS), vyvinul. „Ambicí systému není říct, že tenhle podnik je úpadkový či ne, ale naznačit podnikateli, zda by měl udělat nějakou hlubší obchodní a finanční analýzu podniku.“

Celý systém vzniká na podnět Evropské komise v rámci „balíčku“ zavádění institutu preventivní restrukturalizace firem. Tým VŠE na jeho vývoj vysoutěžil grant ze státní Technologické agentury České republiky.

Výstupy nebudou přístupné třetím stranám

Rozhodnutí, jak s údaji signalizovanými algoritmem firma naloží, je jen na jeho vedení. Do systému se zadávají některé údaje, které nejsou veřejně přístupné. Podle Michala Kuděje to v žádném případě není a nebude nástroj na posuzování finančního zdraví firmy třetí stranou.

Výstup bude k dispozici pouze podnikateli samotnému. Jak bude algoritmus technicky dostupný, jestli formou kalkulačky na internetových stránkách, či jinak, se ještě řeší. „Otázka zabezpečení dat podnikatelů tak, aby neměli strach ze zneužití, je prioritní,“ vysvětluje Michal Kuděj. Algoritmus má být přitom firmám k dispozici již v prosinci či v lednu, tak jak stanoví podmínky uděleného grantu.

Výrobci a obchodníci jdou po byznysu, ne po financích

Algoritmus, tedy jakási „kalkulačka finančního zdraví firmy“, má výrazně a včas zjednodušit přístup ke klíčovým datům zejména malým a středním firmám. „Z praxe víme, že podniky, které jdou do insolvenčního řízení, jsou prakticky již tři roky v úpadku,“ říká Ludmila Barborková, specialista na restrukturalizace poradenské společnosti PwC.

Jelikož proces preventivní restrukturalizace je určen pro společnosti ještě před úpadkem, majitelé a management tak dostávají do rukou i nástroj na měření průběžného finančního zdraví či nemoci jejich firem. „Výstup ze systému by se tak mohl stát součástí pravidelných reportů pro vnitřní užití podniku,“ je přesvědčena Barborková.

Podniky, které jdou do insolvenčního řízení, jsou prakticky již tři roky v úpadku. Systém výstrahy tak může fungovat i pro vnitřní užití firem.

Finanční analýzy, jež ve srovnání s EWS nabízejí mnohem více výstupů a charakteristik aktuálního dění ve firmě, nemusí být zejména u podnikatelů, kteří se hlouběji nepohybují v prostředí podnikových financí, dobře čitelné. „Jsou to především výrobci či obchodníci, kteří jdou po byznysu. Jejich primárním cílem je vyrobit a prodat, finanční zdraví firmy se často opomíjí,“ konstatuje insolvenční správce Kuděj.

EWS má fungovat na bázi semaforu, který označí určité úrovně možného ohrožení společnosti. Generovaná data bude možné jednoduše exportovat do excelovské tabulky, nicméně nejčitelnějším signálem integrace konkrétního výsledku finanční analýzy má být jediné číslo.

Tým výzkumníků podrobil algoritmus rozsáhlému testování. Například u podniků, na které byl podán insolvenční návrh v roce 2018, systém indikoval stanovené problémy s úspěšností mezi 90 a 95 procenty. Z výsledků zároveň vyplynulo, že zárodky problémů bylo možné odhalit mnohem dříve.

„Jde pořád jen o varovný signál, podnikatel může vědět něco, co systém neví, třeba že situaci již řeší nebo ví, jak má řešit,“ uvádí insolvenční správce. Do problematiky stále ale vstupuje lidský faktor. „Ze zkušeností z insolvenčního řízení vím, že i přes jasná data bude řada ohrožených podnikatelů trvat na tom, že to, co dělají, umí nejlépe,“ konstatuje Kuděj. Algoritmus je primárně určen pro nefinanční podniky.

Preventivní restrukturalizace jako dohoda

Podle hrubých odhadů mezi lety 2009 a 2018 v českých podnicích v úpadku zaniklo 80 tisíc pracovních míst a byla zde vázána aktiva za 370 miliard korun a pohledávky věřitelů za dalších 320 miliard korun. Aktiva vázána v insolvenčním řízení pak byla v celkové výši 700 miliard korun. Kdyby „pracovala“, tak by vyprodukovala odhadovaný výnos asi 50 miliard korun, což pak činí jen na dani z příjmů zisk 10 miliard korun pro státní pokladnu.

Mimo EWS existují i další bankrotní či bonitní modely měřící finanční zdraví firem. Mezi nejpoužívanější patří takzvané Indexy IN. Ty však pracují podle jiných parametrů.

Aplikačním garantem EWS pro firemní klientelu v Česku je ministerstvo spravedlnosti, které v tuto chvíli zvažuje, jak tento systém přiblížit malým podnikatelům. Primární podnět pro jeho zřízení přišel ze směrnice Evropské komise schválené již v listopadu 2016. EWS je součástí mnohem širšího a ambicióznějšího projektu, zavedení

nástroje preventivní restrukturalizace. Zjednodušeně jde o to, dát větší šanci firmám, které by skočily v insolvenčním řízení. Preventivní restrukturalizace by měla fungovat jako určitý mechanismus systémové dohody podniku a jeho věřitelů v případě, kdy se firma dostane do potíží. Návrh novelizace insolvenčního zákona je stále ještě v přípravné fázi na ministerstvu spravedlnosti.

Implementace směrnice v Česku vážne

Podle Tomáše Richtera, experta na insolvenční právo, je preventivní restrukturalizace příležitost k revizi korporátního insolvenčního systému každé členské země EU. Třeba v Česku je obecně insolvenční řízení dlouhé, drahé a uspokojení věřitelů je malé. Implementace nového nástroje ale v Česku podle Richtera může narazit. „Tahle země tomu nepřikládá patřičnou důležitost,“ uvedl Richter, který stejně jako Kuděj působí v Centru restrukturalizace a insolvence Harryho Pollaka v rámci VŠE.

Tahle země nepřikládá preventivní restrukturalizaci patřičnou pozornost. Důsledky mohou být nezamyšlené. Směrnice na nás bude mít dopad tak jako tak.

„Směrnice bude mít dopad do tuzemského formálního insolvenčního systému tak jako tak. Důsledky mohou být nezamyšlené, ale nastanou tak nebo tak, i když ji český parlament pomine,“ varuje Richter. Implementace směrnice vážne, provází ji stále mnoho nejasností, zpomaluje ji i dění kolem koronavirové krize, která je pokládána za prioritní.

Jakousi „zkouškou“ na systém preventivní restrukturalizace bylo do určité míry mimořádné moratorium přijaté na jaře. To umožňovalo dlužníkům dosáhnout ochrany před individuálním vymáháním pohledávek bez souhlasu věřitelů, navíc je chránilo před zahájením insolvenčního řízení. Moratorium skončilo na konci srpna. „Moratoria či implementace preventivní restrukturalizace mohou pomoci v určité situaci a v určitých segmentech trhu,“ uvádí Tomáš Richter. „Rozhodně to ale nejsou celková řešení pro covidovou krizi.“ ■